

DANNELSE FOR GJERNING I LIVET

Vi lever i en tid der det blir klarere og klarere for mange at det vi gjør som enkeltmennesker har innvirkning på den globale helheten. Det er ikke slik lenger at det vi gjør i vår egen fysiske begrensede bakgård er isolert fra resten av verden. Spesielt gjelder dette for mennesker som kommer i posisjon til å lede i politikk eller næringsliv. Disse menneskene har som regel en lang spesialisert utdanning bak seg, i økonomi, teknologi eller samfunnsfag, og de har kunnskap nok til å planlegge, beslutte og gjennomføre. Men uten kunnskap om helheten i verden, om hvordan verden virker, kan beslutninger bli svært farlige for helheten, for verden. Derfor bør undervisningsinstitusjonene, og spesielt universiteter og høyskoler, sørge for at de som uteksamineres har med seg viten om verdens viktigste elementer og hva det betyr å være menneske på Jorden. Dette er etter min mening innholdet i dannelsesbegrepet.

For å definere innholdet i dannelsesbegrepet må vi derfor se på hva som har betydning å forstå slik at man kan håndtere seg i verden på en god måte, på en måte som er til beste for en selv, for menneskene rundt, for samfunnet og for kloden. Det er ikke mulig å få til det med mindre man vet noe om hvordan tilværelsen virker, og hvordan man skal skaffe seg innsikt i tilværelsen. Det handler om å danne seg et *verdensbilde*, en virkelighetsoppfatning.

De store spørsmålene blir da:

- Hvordan fungerer mennesket?
- Hvordan fungerer samfunnet?
- Hvordan fungerer Jorden og livet på den?
- Hvordan skapes innsikt?
- Hva er å leve på ”en god måte”?

Dette er store temaer, og det er lett å gå seg bort. Men poenget er ikke detaljkunnskap, men oversiktskunnskap. Man trenger ikke kunnskap om kretskort og chips for å forstå hvordan en PC fungerer. Man trenger ikke kunnskap om solens indre for å forstå hvordan solsystemet fungerer. Det man trenger er *systemkunnskap* og hvilke mekanismer som rår.

Hvilke temaer faller så ut av dette, temaer som kan gi helhetlige forklaringer, som til sammen gir verdensbilde?

Mennesket, og menneskets plass i naturen kan forklares med evolusjonsteorien og mennesket som et tenkende og sosialt vesen.

Samfunnet kan forklares med ulike samfunnssystemer og filosofien bak.

Jorden kan forklares med de globale systemer og kretsløp (vann, energi, karbon etc), hva som driver dem og skaper klima. Livet på kloden kan forklares med systemteori, økosystemer og metafysikk.

Innsiktsskaping kan forklares med logikk, vitenskapelige metoder og modeller og styrker og fallgruver knyttet til dette.

”Det gode” handler om filosofi, etikk og religion.

Forståelse krever de lange linjers historikk, for utviklingen av verdensforståelse er et byggverk. Det er ikke slik at Aristoteles tok sin metafysikk og logikk bare fra sitt eget hode, for før/samtidig med ham var det Sokrates, Platon og Democrit. Linné bygde sitt klassifiseringssystem på ideer fra Aristoteles. Einstein brukte Galileis relativitetsprinsipp. Darwin ble inspirert av Malthus og Linné.

Vi ser det tilsvarende innen alle vitenskapelige og teknologiske grener.

Dannelse handler om å skape et verdensbilde, en helhetlig mental modell av verden. Da får man et referansepunkt for ens gjerning i livet, en gjerning utført med klokskap.

Det er dette som bør være målet med dannelsesundervisningen.